

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Педагогічний факультет
Кафедра образотворчого і декоративно-прикладного мистецтва та реставрації
творів мистецтва

«До захисту допущено»

Завідувач кафедри

_____ Н.О.Урсу

«___» _____ 2019 р.

Дипломна робота

бакалавра

з теми: **«НОВОПИСАНІ ОБРАЗИ ХРИСТА СПАСИТЕЛЯ
У СУЧАСНОМУ САКРАЛЬНОМУ МИСТЕЦТВІ»**

Виконала: студентка 4 курсу
напряму підготовки 6.020205
Образотворче мистецтво*
Ткач Сергій Олександрович

Науковий керівник:
Демчик К. І.,
кандидат педагогічних наук,
старший викладач

Рецензент: **Шульц Н. А.,**
кандидат мистецтвознавства,
старший викладач

Кам'янець-Подільський – 2019

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ІКОНОГРАФІЯ ХРИСТА.....	6
1.1. Основні типи ікон із зображенням Христа Спасителя.....	6
1.2. Символічне зображення образу Христа Спасителя	12
1.3. Формування образу Христа Спасителя, іконоборчий період та святі іконописці	14
1.4. Устрій храму.....	24
РОЗДІЛ 2. ІКОНА СПАСА ЗВЕНИГОРОДСЬКОГО ЧИНУ	30
2.1. Особливості звенигородського чину	30
2.3. Реставраційне дослідження образу Христа Спасителя.....	35
2.4. Преподобний Андрій Рубльов як іконописець	37
РОЗДІЛ 3. ТЕХНОЛОГІЯ ВИКОНАННЯ КАНОНІЧНОЇ ІКОНИ ЗОБРАЖЕННЯ ХРИСТА СПАСИТЕЛЯ.....	40
3.1. Підготовка матеріалів для створення ікони	40
3.2. Практичне виконання образу Христа Спасителя та етапи виконання ікони.....	46
ВИСНОВКИ.....	53
ДОДАТКИ.....	58

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Розвиток іконопису на Русі бере початок з прийняття християнства на слов'янських землях. Іконопис на даний час вже є сформованим, існує канон написання образу, яким користуються сучасні іконописці.

Оскільки Канон (грець.) – норма, правило, для іконописців саме канон є запорукою грамотного написання ікони, а не забороною творчо мислити.

Ікона є Богослов'я в фарбах, через святі зображення ми вірні чада Христової церкви отримує благословення та духовний спокій від святих зображень, які під дією Святого Духа є провідниками благодаті Божої. Дуже важливим є правильне розуміння святих зображень сучасним світом. Тільки чисте не забруднене серце може пізнати і побачити істину Божого віровчення.

Сучасна людина і багатовікова традиція церковного мистецтва зберігала в собі втілення через видиме сприйняття людиною образів, прагнення до ідеалу життя яким живе церква. Фундаментальним стоїть праця святих людей які протягом свого земного життя виконували і слідували Христовим заповідям. Православна церква бере свій початок з часів Христа, тому що через втілення Другої Іпостасі Святої Трійці ми маємо право зображувати Христа.

Перші зображення Христа були в катакомбах, вони були примітивними ще не було чіткого створеного канону написання фігури Христа, Його зображували у вигляді юнака, який тримає вівцю. Наступним ми можемо побачити зміни в історії, коли християнська релігія стає дозволено в Римській імперії, після Міланського індікту цар Константан під Божим управлінням дає православній церкві змогу існувати. Як наслідок цього розвиток православної церкви, розпочинає встановлення чітких рамок в створені уставу і догмату, який приймався одногolosно на Вселенських Соборах. На сьомому Вселенському Соборі стала актуальна тема іконо шанування. Святі Отці на Соборі утвердили правильну систему іконо

шанування, де ікона виступає не як ідол, а як відображення Первообразу через образ. Встановив аргументоване шанування святих зображень і визначив поставляти їх в храмах на рівні з Євангелієм і Животворящим Хрестом для шанованого поклоніння відносячи через образ свої молитви до Первообразу.

На сьогодні розуміння ікона має на увазі образ (зображення), відображення тих чи інших сутностей реального світу (людей, тварин, рослин тощо). З одного боку жоден образ не може відтворити реальну сутність в усій її повноті, що дає право прихильникам іконоборства говорити про те, що люди не мають право зображати Бога і святих. З іншого боку – завданням зображення (ікони) не є повне відтворення реальної сутності, воно використовується лише як знак (символ), як засіб, який полегшує сприйняття суцього, подібно до того, як люди для цього використовують букви і тексти.

Звичайно, ікону можна порівняти із зображеннями у сучасних підручниках, вони так само дозволяють краще зрозуміти навчальний матеріал. Тому побутує думка, що ікона дозволяє краще пізнати єдину Істину (Бога), вона теж наділена деякою частинкою його святості і їй теж має віддаватись належна пошана. Саме тому це дозволяє людям, які шанують ікони, відкидати звинувачення у язичництві з боку іконоборців, так як вони прославляють Бога за допомогою ікон, а не «поклоняються іконам, забуваючи про Бога».

Головним живописцем і творцем образів (ікон) у християнстві визнається Бог, який творить живі образи (прояви суцього), які жодна людина не здатна повністю відтворити – небо і землю, сонце, місяць і зірки, гори і долини, моря і річки, рослин і тварин і нарешті людину, яка створена за його образом і подобою, тобто має певні здібності (напр. здатність мислити і творити), які дозволяють їй стати набагато ближче до Бога у порівнянні з іншими його творіннями. Таким чином кожна людина з цієї точки зору – це живий прояв (образ) Бога, один з безкінечної кількості його проявів.

Недостатня дослідженість проблеми створення ікон із зображенням Ісуса Христа сучасними художниками-живописцями зумовила вибір теми дипломної роботи: «Новописані образи Христа Спасителя у сучасному сакральному мистецтві».

Метою роботи є дізнатися якою мовою говорить ікона.

Для досягнення мети ставились такі **завдання**:

- дослідити та визначити основні типи ікони Христа;
- вивчити проблематику історії виникнення образу Христа Спасителя;
- проаналізувати символіку ікони;
- вникнути в секрети та моменти практичного боку написання іконописного зображення.

Об'єкт дослідження – технологія написання образу Христа Спасителя як явище сучасного сакрального мистецтва.

Предметом дослідження – образу Христа Спасителя в сакральному живописі.

Практичне значення одержаних результатів. Матеріали дослідження можуть бути використані студентами в наукових роботах або в лекціях для викладання іконопису.

Наукова новизна в написанні образу було встановлено такі зміни, які зберігають ту будову і мову ікони яку заклав автор.

Практична частина представлений образ Спаса Звенигородського чину.

Структура роботи: дипломна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний об'єм роботи становить 65 сторінок. Об'єм основного тексту викладений на 45 сторінках. Джерельна база нараховує 43 позиції використаної літератури.

ВИСНОВКИ

Отже у цій роботі мені довелося, я навчився аналізувати роботу з наочного боку. Ікона Христа Спасителя є центральною фігурою у всьому іконописі і не тільки. Лише прихід в світ Спасителя світу дав нам змогу зображувати святе нетварне світло Божественного царства.

Навик який я отримав в написанні дипломної роботи дуже допомагатиме мені в подальшому. Ікона Христа яку я вибрав для написання в дипломній роботі. Має багате значення з практичного боку. Саме рисунок в іконі мені давався важким, щоб зрозуміти форму фігури потрібно, ідеально знати анатомію. В іконі по другому можемо відчувати систему побудови рук, складок одягу, риси ліку.

В іконі все будується на одній лінії. Однією лінією можна передати форму плеча, кисть руки. Від такої будови ікона є ідеальним переживанням душевного спокою. Тільки канонічне зображення може заспокоїти наші думки та приєднати нас до Божественного світла.

Також ікона має деякий елемент який не менш важливим. Перспектива в іконі є зворотною. Це не є не досвідченістю іконописців а символічне значення того що з ікони подається нам благодатне сприйняття образу.

Написання ікони є важливим моментом у іконописній справі, особливо в сучасному світі. Перед написанням образу потрібно зорієнтувати свою увагу на практичному значенні і також на найважливішому духовному.

Для написання образу мені було виділено достатньо часу. З якого я не меншу частину виділяв перегляду древніх зразків ікон, як Христа Спасителя так і інших святих.

Це зорове сприйняття древніх зразків дає важливий поштовх у написанні образу. Древні зразки мають цікаве систематизоване складення елементів будови ліку в якому можна найти багато різних підходів. Практична робота була виконана у контрастній манері.

У процесі роботи над дипломним дослідженням було відкрито багато нового як в технології виготовлення ікони за усіма правилами та канонами іконопису, так і у живописній роботі, тобто – у тональності, колориті.

Таким чином, ікона на сьогодні порівнюється із зображеннями у сучасних підручниках, а це, разом з тим, дозволяє більш чітко зрозуміти сутність іконописної роботи та виробляється вміння відрізнити її від підробки, яка створена не за канонами іконопису.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Книга Псатирь Псалом 44.
2. Евангеіє від Луки гава 1 стіх 32-33.
3. Конспекти лекцій Криворізької іконописної школи сторінка 20.
4. Евангеіє від Іоанна глава 15 стіх5.
5. Псатирь псалом 120.
6. Агнець Божий. Довідкова пошукова система Wikipedia. URL : https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%90%D0%B3%D0%BD%D0%B5%D1%86%D1%8C_%D0%91%D0%BE%D0%B6%D0%B8%D0%B9
7. Матеріали Помісного собору Руської православної церкви.
8. <http://hram.lviv.ua/1706-somijj-vselskijj-sobor.html>
9. Псалтир псалом 138, 7.
10. Довідкова пошукова система Wikipedia. URL : <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%D0%BE%D0%B7%D0%B0%D1%97%D0%BA%D0%B0>.
11. Довідкова пошукова система Wikipedia. URL : [https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%97%D0%B2%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D0%B3%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%B4%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9_%D1%87%D0%B8%D0%BD_\(%D0%BD%D0%B5%D0%BF%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%B8%D0%B9\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%97%D0%B2%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D0%B3%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%B4%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9_%D1%87%D0%B8%D0%BD_(%D0%BD%D0%B5%D0%BF%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%B8%D0%B9))
12. http://ioanndutka.blogspot.com/2013/05/blog-post_2833.html.
13. Древньо-руське мистецтво.
14. Успенский М. і В. И. Заметки о древне руском иконописании.
15. Текст Евангелия от Иоанна (Ин. 8:12).
16. Довідкова пошукова система Wikipedia. URL : <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9E%D0%BB%D1%96%D1%84%D0%B0>.
17. <https://kraska.guru/kraski/vidy/belila-cinkovye.html>
18. Довідкова пошукова система Wikipedia. URL : <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A0%D1%83%D0%B1%D0%BB%D1>

- [%8C%D0%BE%D0%B2_%D0%90%D0%BD%D0%B4%D1%80%D1%96%D0%B9.](#)
- 19.<https://mpmart.ru/news/o-pigmentakh-kinovar-ot-rtuti-i-sery-do-bezopasnogo-pigmenta/>.
- 20.<http://icon.cerkov.ru/2013/02/22/opisanie-prinyatых-v-ikonopisi-izobrazhenij-odezhd/>.
- 21.Иерей Вадим Гаджаман «Основы літургіки».
- 22.В.В. Кавельмахер. ЗАМЕТКИ О ПРОИСХОЖДЕНИИ «ЗВЕНИГОРОДСКОГО ЧИНА»
- 23.Иеромонах Иннокентий (Ерохин), Епархиальные ведомости (Владивосток).
- 24.https://www.icon-art.info/group.php?lng=ru&grp_id=7
- 25.И. Грабарь. Андрей Рублев.
- 26.Валерий Сергеев. Рублёв. URL : <http://aria-art.ru/0/R/Rublјov%20A.%20Spas%20iz%20Zvenigorodskogo%20polufigu rnogo%20deisusnogo%20china.%201410-e/1.html>.
- 27.М. Алпатов. Андрей Рублев.
- 28.Часть третья. Антология.
- 29.И. Грабарь. Андрей Рублев.
- 30.И Грабарь. Вопросы реставрации.
- 31.Монахиня Иулиания «Труд Иконописца».
- 32.Лазарев. Андрей Рублев.
- 33.Кувичка С. О. Види релігійних символів. URL: «http://www.nbu.gov.ua/Portal/Soc_Gum/Grani/2010_4/F-13.pdf, дата звернення: 09.10.2012.
- 34.Никифор (Баженов), архим. Библийская энциклопедия. Москва : «Даръ». 2006. 1087 с.
- 35.Осташук І. Релігійна символіка. Посібник. Івано-Франківськ: Видавець Третяк І. Я., 2008. 156 с.

36. Покровский Н. В. Церковная археология в связи с историей христианского искусства. Типография А. Н. Лавров. Птгр., улица Гоголя, № 9. Петроград: 1916. 222 с.
37. Пофирий (Успенский), еп. Святые земли Итальянской. Москва : «Спасо-Преображенского Валаамского монастыря». 1996. 287 с.
38. Рафаил (Карелин), архим. Церковь и мир на пороге апокалипсиса/ Символ и христианская символика. URL: «lib.eparhia-saratov.ru» – <http://lib.eparhia-saratov.ru/books/16r/rafail/apocalypse/contents.html>, дата звернения: 20.10.2012.
39. Ривков Б. И. Малая история искусств. Античное искусство Римской империи. Москва : «Искусство». 1972. 356 с.
40. Ринекер Ф., Майер Г. Библейская энциклопедия Брокгауза. Кременчуг, «Христианская зоря», 1999. – 1088 с.
41. Сабельская Александра. Творческий поиск. Раннехристианское искусство. URL: <http://www.sabelskaya.com/2011/10/rannehristiansky-art.html>, дата доступа: 26.10.2012 – Назва з екрана.
42. Сан Вітале. URL: <http://www.worlds.ru/europe/italy/history-san-vitale.shtml>, дата звернення: 21.03.13.
43. Собор Святого Иоанна Латеранского – главный храм католической церкви. URL: http://archi.1001chudo.ru/italy_2158.html, дата доступа: 02.04.13 – Назва з екрана.
44. Собор Святого Иоанна Крестителя на Латеранском холме. Basilica di San Giovanni in Laterano. URL: <http://www.uadream.com/tourism/europe/Italy/element.php?ID=51566>, дата доступа: 05.12.2012 – Назва з екрана.
45. Уваров А. С. Христианская символика. Москва : «Православного Свято-Тихоновского богословського института». 2001 (Репринт издания 1908 г.). 244 с.
46. Успенский Л. А. Богословие иконы Православной Церкви. Москва : ИПО профиздат, 1989. 474 с.